

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Скрипніков А. М., Васильєва Г. Ю., Шиндер В. В.

# **ВСТУП ДО ПСИХІАТРІЇ:**

## **основи психопатології**

### **для медичних сестер і парамедиків**

*Навчальний посібник*

За редакцією проф. А.М. Скрипнікова



Львів  
Видавець Марченко Т. В.

*Рекомендовано до видання вченою радою  
Полтавського державного медичного університету,  
протокол № від 25 грудня 2024 р.*

**Автори:**

**Скрипніков Андрій Миколайович** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету;

**Васильєва Ганна Юріївна** – доктор медичних наук, професор, професор кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Полтавського державного медичного університету;

**Шиндер В'ячеслав Володимирович** – кандидат медичних наук.

**Рецензенти:**

**Венгер Олена Петрівна** – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри психіатрії, наркології та медичної психології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського;

**Маркова Маріанна Владиславівна** – доктор медичних наук, професор, завідувачка кафедри сексології, психотерапії та медичної психології Харківського національного медичного університету;

**Абдрахімова Цира Борисівна** – доктор медичних наук, професор, професор кафедри медичної психології Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця;

**Дельва Михайло Юрійович** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри нервових хвороб Полтавського державного медичного університету.

**Скрипніков А. М., Васильєва Г. Ю., Шиндер В. В.**

С 45 **Вступ до психіатрії: основи психопатології для медичних сестер і парамедиків** : навчальний посібник / Скрипніков А. М., Васильєва Г. Ю., Шиндер В. В. – Львів : Видавець Марченко Т. В. – 160 с.

ISBN 978-617-8194-08-6

У навчальному посібнику наголошується на важливості вивчення фундаментальних питань порушень різних сфер психіки в курсі медичної освіти медичних сестер та парамедиків. Посібник висвітлює сучасні принципи та правові засади надання психіатричної допомоги, основні підходи до організації надання спеціалізованої допомоги пацієнтам із розладами психіки та поведінки, базові питання загальної психопатології – основні симптоми та синдроми порушень психіки, що сприятиме формуванню навичок з діагностики та надання як догоспітальної екстреної медичної допомоги, так і в процесі медсестринського догляду за хворими.

УДК 616.89(075.32)

# ЗМІСТ

|                                                                                                  |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <i>Вступ</i> .....                                                                               | 5  |
| <b>Розділ 1. Нормативно-правові аспекти надання спеціалізованої психіатричної допомоги</b> ..... | 7  |
| 1.1. Основні нормативно-правові акти України .....                                               | 7  |
| 1.2. Витяг із закону України «про психіатричну допомогу» .....                                   | 15 |
| <b>Розділ 2. Організація допомоги хворим із психічними порушеннями</b> .....                     | 21 |
| 2.1. Структура надання психіатричної допомоги .....                                              | 22 |
| 2.2. Права пацієнтів .....                                                                       | 23 |
| 2.3. Структура закладів надання психіатричної допомоги .....                                     | 25 |
| 2.4. Структура психіатричної лікарні .....                                                       | 27 |
| 2.5. Позалікарняна психіатрична допомога .....                                                   | 28 |
| 2.6. Догляд за пацієнтами з психічними та поведінковими розладами .....                          | 31 |
| <b>Розділ 3. Психіатрія як медична дисципліна</b> .....                                          | 33 |
| <b>Розділ 4. Порушення відчуттів і сприйняття</b> .....                                          | 38 |
| 4.1. Загальні поняття .....                                                                      | 38 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 40 |
| 4.2. Патологія відчуттів .....                                                                   | 41 |
| 4.2.1. Кількісні порушення відчуттів .....                                                       | 41 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 43 |
| 4.2.2. Якісні порушення відчуттів .....                                                          | 44 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 45 |
| 4.3. Патологія сприйняття .....                                                                  | 46 |
| 4.3.1. Ілюзії .....                                                                              | 46 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 47 |
| 4.3.2. Галюцинації .....                                                                         | 48 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 54 |
| 4.3.3. Психосенсорні розлади .....                                                               | 55 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 56 |
| <b>Розділ 5. Порушення пам'яті й уваги</b> .....                                                 | 60 |
| 5.1. Загальні поняття .....                                                                      | 60 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 61 |
| 5.2. Порушення пам'яті .....                                                                     | 62 |
| <i>Завдання для самоконтролю</i> .....                                                           | 67 |

|                                                                  |            |
|------------------------------------------------------------------|------------|
| 5.3. Порушення уваги.....                                        | 73         |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>74</i>  |
| <b>Розділ 6. Порушення мислення й інтелекту.....</b>             | <b>77</b>  |
| 6.1. Загальні поняття.....                                       | 77         |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>80</i>  |
| 6.2. Розлади мислення .....                                      | 81         |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>91</i>  |
| 6.3. Розлади інтелекту.....                                      | 95         |
| <b>Розділ 7. Порушення емоцій та вольової сфери.....</b>         | <b>97</b>  |
| 7.1. Загальні поняття.....                                       | 97         |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>98</i>  |
| 7.2. Порушення виразності емоцій .....                           | 99         |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>101</i> |
| 7.3. Порушення стійкості (рухливості) емоцій .....               | 102        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>103</i> |
| 7.4. Порушення адекватності емоцій.....                          | 105        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>107</i> |
| 7.5. Рухово-вольові порушення .....                              | 109        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>113</i> |
| <b>Розділ 8. Психопатологічні синдроми.....</b>                  | <b>117</b> |
| 8.1. Загальні поняття.....                                       | 117        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>117</i> |
| 8.2. Невротичні (неврозоподібні) синдроми.....                   | 120        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>123</i> |
| 8.3. Афективні синдроми.....                                     | 123        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>127</i> |
| 8.4. Галюцинаторні та маячні синдроми.....                       | 127        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>131</i> |
| 8.5. Синдроми порушеної свідомості .....                         | 132        |
| <i>Завдання для самоконтролю .....</i>                           | <i>136</i> |
| 8.6. Синдроми внаслідок органічного ураження головного мозку.... | 137        |
| 8.7. Синдроми інтелектуального дефекту .....                     | 138        |
| 8.8. Синдроми з перевагою рухово-вольових розладів .....         | 138        |
| 8.9. Інші синдроми.....                                          | 139        |
| <i>Завдання для підсумкового самоконтролю.....</i>               | <i>140</i> |
| <i>Рекомендована література.....</i>                             | <i>153</i> |
| <i>Список використаної літератури .....</i>                      | <i>155</i> |
| <i>Додаток. Відповіді до контрольних завдань .....</i>           | <i>157</i> |

## ВСТУП

Психіатрія є важливою складовою медицини, яка має тісні зв'язки з усіма її галузями. Повномасштабна війна в Україні спричинила значне збільшення кількості пацієнтів із психічними розладами та зростання потреб у послугах в сфері психічного здоров'я. Медичний персонал має бути готовий до роботи з ветеранами, переселенцями та цивільними, які постраждали від бойових дій. Важливо правильно оцінити масштаб порушень психічного здоров'я і підібрати відповідну стратегію дій у кожному конкретному випадку.

**Вступ до психіатрії**, або загальна психопатологія – це розділ психіатрії, який вивчає загальні закономірності виникнення, прояву та перебігу психічних розладів. З виявлення симптомів і синдромів починається обстеження пацієнтів із психічними розладами. У клінічній картині симптоми і синдроми трапляються в різноманітних співвідношеннях і варіантах, що вивчаються при діагностиці захворювання. Тільки після вивчення загальних закономірностей розладів психічної діяльності, симптомів і синдромів захворювань можна перейти до вивчення конкретних нозологічних форм.

Посібник призначений для самопідготовки здобувачів освіти при вивченні порушень конкретних психічних процесів. Посібник не заміняє, а доповнює відповідний розділ підручника з психіатрії, тому що блок навчальної інформації, представлений у кожному розділі, є коротким викладом програмного матеріалу.

Навчальний посібник «Вступ до психіатрії: основи психопатології для медичних сестер і парамедиків» є необхідним інструментом у сучасних умовах надання медичної допомоги, оскільки підвищення якості підготовки з психіатрії є запорукою ефективності лікувального процесу в закладах охорони здоров'я як спеціалізованих з надання психіатричної допомоги, так і багатопро-

фільних загальносоматичних, а також є важливою ланкою діагностики і профілактики психічних порушень.

У процесі навчання у здобувачів має сформуватися вміння виявляти й інтерпретувати симптоми і синдроми психічних захворювань.

У Додатку здобувачі освіти знайдуть еталони відповідей до всіх завдань.

Навчальне видання

**Скрипніков Андрій Миколайович  
Васильєва Ганна Юріївна  
Шиндер В'ячеслав Володимирович**

# **ВСТУП ДО ПСИХІАТРІЇ: основи психопатології для медичних сестер і парамедиків**

*Навчальний посібник*

За редакцією проф. А.М. Скрипнікова

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.  
Гарнітура PT Serif. Умовн. друк. арк. 9,3.

Видавець Марченко Т. В.  
м. Львів-53, 79053, Україна, тел.: +38 (050) 370-19-57  
e-mail: [magnol06@ukr.net](mailto:magnol06@ukr.net)  
<https://magnolia.lviv.ua>

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи  
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів  
видавничої продукції: серія ДК № 6784 від 30.05.2019 року,  
видане Державним комітетом інформаційної політики,  
телебачення та радіомовлення України.

Надруковано у друкарні видавця Марченко Т. В.